

BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA METODIK YONDASHUVLAR

Muallif: Karimov Inoyat Allamovich ¹

Affilyatsiya: Urganch davlat universiteti o'qituvchisi ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14407274>

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishda zamonaviy metodik yondashuvlar tahlil qilinadi. Kompetentlikni oshirish uchun innovatsion texnologiyalar, interaktiv dars metodlari, va amaliy mashg'ulotlar qo'llanilishi muhimligi ko'rsatiladi. Shuningdek, talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, musiqa bilimlarini kengaytirish va pedagogik ko'nikmalarni shakllantirishning samarador yo'llari ochib beriladi. Mazkur yondashuvlar yordamida musiqa o'qituvchilarining nafaqat nazariy, balki amaliy tayyorgarligi mustahkamlanadi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetentlik, musiqa ta'limi, metodik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, interaktiv darslar, amaliy mashg'ulotlar.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagoglardan zamonaviy bilimlar, ilg'or tajribalar va innovatsion yondashuvlarni qo'llashni talab qilmoqda. Ayniqsa, musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi yuqori darajada bo'lishi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarda musiqiy madaniyatni rivojlantirishda katta o'rin tutadi.

Musiqa ta'limi jarayonida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirish metodik yondashuvlar asosida amalga oshirilishi zarur. Bu jarayonda o'qituvchi nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. Innovatsion texnologiyalar va zamonaviy pedagogik metodlar qo'llanilishi, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni mustaqil fikrlashga undash muhim omil hisoblanadi. Shu sababli, tezisda metodik yondashuvlar va ularning kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishdagi ahamiyati yoritiladi.

Musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha xorijiy adabiyotlarda muhim tadqiqotlar va nazariy yondashuvlar yoritilgan. Xususan, Yevropa [4] va Amerika mamlakatlarida musiqa pedagogikasiga doir ko'plab ilmiy asarlarda interfaol ta'lim metodlari va ijodiy jarayonlarga urg'u beriladi. Masalan, John Deweyning [1] amaliy ta'lim nazariyasida o'qitish jarayonida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va ularning musiqiy ijodkorligini rivojlantirish asosiy prinsip sifatida ko'rsatilgan. Bu yondashuv hozirgi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Bundan tashqari, Howard Gardnerning "Ko'p intellektlar nazariyasi"[2] musiqiy qobiliyatni rivojlantirishda o'quvchilarning individual imkoniyatlariga mos yondashuvlarni ishlab chiqishni ta'kidlaydi. Xorijiy mualliflar musiqa ta'limida amaliy mashg'ulotlar, texnologik vositalar va ijodiy muhitni yaratish orqali o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirishga katta e'tibor qaratadilar. Masalan, musiqiy texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy qilish, multimedia resurslardan foydalanish va raqamli platformalar yordamida interaktiv darslarni tashkil etish bo'yicha ko'plab ilmiy tezislar mavjud.

Shuningdek, Skandinaviya mamlakatlarining tajribasi o'quv jarayonida talabalarning mustaqil ijodiy loyihalarini ishlab chiqishga va o'z bilimlarini mustahkamlashga qaratilgan. Ularda musiqa ta'limida o'qituvchilarning ham nazariy, ham amaliy bilimlari mustahkamlash uchun loyiha asosida o'qitish va kompetentlikka yo'naltirilgan dars tizimlari tavsiya etiladi. Shu bilan birga, xorijiy adabiyotlarda musiqiy ta'limda madaniyatlararo aloqalarni o'rganish va o'qituvchilarni global musiqiy meros bilan tanishtirish muhim deb e'tirof etiladi.

Xorijiy tajribalar umumlashtirilgan holda, bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlashda innovatsion va metodik yondashuvlarning uyg'unligi, individual qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlarining samaradorligi alohida ajratib ko'rsatiladi.

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishda metodik yondashuvlar o'qituvchilarning nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Xorijiy tajribalar ko'rsatmoqdaki, interfaol va ijodiy yondashuvlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undash va musiqaga bo'lgan qiziqishni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagogik jarayonda texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati ham katta bo'lib, bu vositalar ta'lim samaradorligini oshirishda kuchli omil sifatida ko'riladi.

Tezisdan keltirilgan xorijiy adabiyotlar tahlili asosida musiqiy kompetentligini rivojlantirish uchun amaliy mashg'ulotlar va loyiha asosidagi ta'lim dasturlarini joriy qilishning afzalliklari muhokama qilindi. Masalan, Yevropa mamlakatlarida musiqiy bilimlarni interfaol usullar orqali o'rgatish o'quvchilarning musiqiy bilimlarini yanada mustahkamlaydi va ularning ijodiy salohiyatini ochib beradi. Xuddi shunday, "Ko'p intellektlar nazariyasi"[2]ga asoslanib, musiqiy ta'limda individual qobiliyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan usullar qo'llanilishi bo'lajak o'qituvchilarning o'z qobiliyatlarini to'laqonli namoyon qilishlari uchun zarurdir.

O'zbekiston tajribasiga nazar tashlasak, o'quv dasturlariga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, jumladan, multimedia va raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlari hali to'liq amalga oshirilmagan. Shu sababli, bu borada xorijiy tajriba o'rganilib, o'qituvchilarni kasbiy kompetentlikka yo'naltiruvchi innovatsion texnologiyalarni keng qo'llash mumkin.

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda xorijiy tajribalarni inobatga olgan holda metodik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarning uyg'unligi dolzarbdur. Bu esa nafaqat o'quv jarayonini boyitadi, balki o'quvchilarning musiqiy bilimini oshirish va ularda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Quyida ushbu yondoshuvlar va ularning tavsifini keltirib o'tamiz:

metodik yondashuvlar: Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishda turli metodik yondashuvlarni qo'llash katta ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar o'qituvchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtirish, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va ularni ijodiy faoliyatga yo'naltirishga yordam beradi. Quyida asosiy metodik yondashuvlarning ba'zilar ko'rib chiqiladi;

faol o'qitish metodlari. Ushbu yondashuv bo'lajak o'qituvchilarni o'quv jarayoniga faol jalb qilishga asoslanadi. Interfaol dars usullari, masalan, muammoli vaziyatlarni hal etish, guruhda ishlash, rolli o'yinlar va musiqiy debatlar, o'qituvchilarning musiqiy tafakkurini va muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi. Faol o'qitish usullari musiqiy nazariy bilimlarni amaliy tajribalar orqali o'zlashtirishga xizmat qiladi;

ijodiy yondashuvlar. Musiqiy ta'lim ijodiy jarayonlarga boy bo'lishi lozim. O'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun musiqiy improvizatsiya, kompozitsiya yaratish, musiqiy tasavvurlarini kengaytirish mashg'ulotlari tashkil etiladi. Ijodiy yondashuvlar o'qituvchilarni turli musiqiy janrlarda ishlashga va o'z ijodiy salohiyatini namoyon etishga undaydi;

innovatsion texnologiyalarni qo'llash. Raqamli vositalar yordamida musiqa ta'limi samaradorligini oshirish bugungi kunda dolzarbdir. Virtual musiqa asboblari, kompyuter dasturlari va onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish musiqiy mahoratni oshirishda qulay imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, o'qituvchilarga musiqa yaratish, aranjirovka qilish va notalarni tahrirlashni o'rgatish uchun maxsus dasturlar ham qo'llaniladi;

integratsion yondashuvlar. Bu yondashuv musiqa ta'limini boshqa sohalar bilan bog'lashni o'z ichiga oladi. Masalan, musiqa va tarix, musiqa va adabiyot yoki musiqa va texnologiyalarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning musiqiy madaniyatini kengaytirish mumkin. Integratsion darslar o'qituvchilarning umumiy madaniy saviyasini va bilim doirasini oshiradi;

reflektiv yondashuvlar. O'qituvchilar o'z faoliyatini doimiy ravishda tahlil qilib borishi, tajribalarini baholashi va xulosalar chiqarishi muhimdir. Reflektiv yondashuv ularning o'z ta'lim usullarini takomillashtirishga, musiqiy pedagogikadagi yangiliklarni o'rganishga va o'zlarini kasbiy jihatdan rivojlantirishga yordam beradi.

Ushbu metodik yondashuvlar bo'lajak musiqa o'qituvchilariga musiqiy ta'lim jarayonida yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Ular darslarni qiziqarli va samarali o'tkazish, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi [6].

Metodik yondashuvlar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish imkonini berib, o'quvchilarni musiqiy ijodkorlikka jalb etishga, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi esa ta'limni raqamli muhitga moslashtirishda va zamonaviy bilimlarni joriy etishda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, reflektiv yondashuv orqali o'qituvchilar o'z faoliyatlarini doimiy takomillashtirib borishlari lozim.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uzluksiz jarayon bo'lib, ta'limda ilg'or metodik yondashuvlarni qo'llash ularning professional darajasini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Bu esa, o'z navbatida, musiqa ta'limining umumiy sifatini yuksaltiradi va o'quvchilarning musiqiy madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.

Gardner, H. (1983). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books.

Elliot, D. J. (1995). Music Matters: A New Philosophy of Music Education. Oxford: Oxford University Press.

Swanwick, K. (1999). Teaching Music Musically. London: Routledge.

Campbell, P. S. (2004). Teaching Music Globally: Experiencing Music, Expressing Culture. New York: Oxford University Press.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press.

